

Memòria comentada de l'assessorament legal a persones estrangeres a la xarxa d'oficines del CITE a Catalunya – any 2013

1. Visites / usuaris / consultes

Durant l'any 2013, les oficines del CITE a Catalunya han rebut 15.641 visites. Això ha comportat que s'hagin atès 10.620 persones, que han plantejat 26.352 consultes. La mitjana de visites per persona ha estat d'1,47 i la de consultes per visita de 1,68.

Volem destacar l'elevat nombre de visites i de consultes realitzades com a indicador de la feina realitzada pels nostres assessors i assessores a la xarxa d'oficines del CITE arreu de Catalunya.

En relació amb l'any 2012, s'observa una reducció del nombre de persones ateses deguda al tancament de les oficines de Cervera, Sant Feliu de Codines i Torelló i la reducció de les hores d'atenció a Vilafranca del Penedès, Vilanova i la Geltrú, Pineda, Mataró, Granollers, Vic, Manlleu, Berga, Girona i Tarragona, a causa de la disminució de les aportacions de les diferents administracions que ens donen suport per mantenir la nostra xarxa d'oficines.

Tanmateix, i comparant-ho amb les dades del mateix període de l'any anterior, es veu que, tot i el tancament d'oficines, la reducció és de 3.026 persones, cosa que, de fet, representa un manteniment de la càrrega de feina dels assessors i assessores i posa de manifest la fidelització del servei que s'ofereix. Com veurem més endavant, aquesta presència d'usuaris pot estar vinculada amb l'agreuiment de la situació que pateixen les persones immigrades a causa de la crisi, i a l'oferta de nous serveis d'informació vinculats a la mobilitat internacional de treballadors.

En aquest darrer cas, les consultes representen el 1,4 % del total, amb 367 consultes personalitzades, a les que s'ha de sumar les que s'han de sumar les persones ateses en les sessions informatives de grup i les sessions formatives adreçades a tècnics municipals.

Si analitzem l'evolució de les persones ateses en els darrers anys, observem que, després de l'increment important que va representar el procés de regularització extraordinària del 2005, s'ha donat una lleu però continuada reducció, que s'ha accentuat en els darrers dos anys vinculada als efectes de la crisi econòmica, però també, com ja hem dit, al tancament d'oficines a causa de

la reducció de les aportacions de diferents ajuntaments i altres institucions públiques.

2. Gènere

Pel que fa a la distribució per gènere, es manté una situació molt semblant a la de l'any 2012 pel que fa a nombre de dones ateses, que se situa en el 56 % del total de persones ateses. Volem destacar que en la seva immensa majoria es tracta de dones amb un projecte migratori propi i no de dones reagrupades, especialment en el cas de les dones que provenen d'Amèrica Llatina

3. Tipus de consulta

Les principals consultes realitzades per les persones ateses a les nostres oficines han estat l'arrelament social (el 16,5 % del total), la renovació d'autorització de treball (el 14,2 %) i la renovació de l'autorització de residència (el 13,7 %).

En relació amb la memòria de l'any 2012, s'observa una reducció de consultes vinculades a l'arrelament social -encara que segueixen en primer lloc-, seguides per les renovacions d'autorització de treball i de residència.

En aquest sentit, els efectes de la crisi i l'increment de l'atur estan clarament darrera de l'elevat nombre de les consultes sobre les renovacions, ja que moltes persones no disposen de contracte de treball o no han cotitzat el mínim requerit per poder renovar les seves autoritzacions de treball. Però el més important és el manteniment d'un nombre elevat de consultes sobre l'arrelament social, que posen de manifest l'existència d'un nombre important de persones que porten més de 3 anys en situació irregular i que ja podrien acollir-se a aquest procediment de regularització. D'altra banda, també convé destacar les dificultats que comporta la situació actual per aconseguir un contracte de treball, requisit indispensable per poder acollir-se a aquest procediment.

D'altra banda, tot i que molt més minoritàries, s'ha incrementat el percentatge de consultes vinculades a la mobilitat internacional de treballadors. Per origen, el primer país és l'Estat espanyol, amb un 30,2 %, seguit del Marroc (24,8 %), Perú (6,5), Senegal (5,7 %) i Equador (5,2 %).

Malauradament, en el cas de les persones estrangeres que volen desplaçar-se a un altre país de la UE el fet que l'obtenció de la targeta de llarga durada - UE requereixi que es disposi d'un contracte de treball en el país de residència impossibilita, de fet, aquesta possibilitat de cercar feina en un altre país. L'edat és una altra dada significativa, ja que gairebé el 65 % de les persones que fan

consultes de mobilitat tenen entre 31 i 50 anys, en molts casos persones aturades de llarga durada que busquen una oportunitat laboral fora de l'Estat espanyol, moltes vegades amb poca capacitació acadèmica i lingüística.

4. Com s'accedeix al servei?

La majoria de les persones usuàries del CITE (el 63,8 %) han accedit al nostre servei recomanades per algun amic o familiar. Això es deu a la llarga trajectòria de la nostra entitat, més de 26 anys de servei continuat a Catalunya, i al gran nombre de persones ateses.

Altres vies d'accés al nostre servei són les derivacions dels ajuntaments (19,8 %) i del mateix sindicat (14,2 %). Cal esmentar que les nostres oficines es troben ubicades tant en locals municipals com sindicals.

5. Principals països d'origen

El cinc primers països per nombre de persones ateses són el Marroc (14,5 %), Bolívia (12,8 %), Colòmbia (6,1 %), Equador (6,0 %) i Hondures (4,5 %). Tanmateix, si tenim en compte el conjunt de persones originàries de països llatinoamericans, aquestes representen més del 50 % del total de persones ateses

En relació amb el 2012, es mantenen els 4 primers països i puja al cinquè lloc, Hondures, relegant Senegal al setè.

La major presència de persones procedents de països llatinoamericans també explica el major pes de dones ateses des de fa uns anys. Així, podem veure com el 67 % de les persones ateses enguany de Bolívia han estat dones, com també ho han estat el 63 % de les de Colòmbia o el 61 % de les d'Equador o el 78 % d'Hondures. En canvi, aquest percentatge baixa al 47 % en el cas del Marroc, tot i que augmenta respecte el 2012. En aquest últim cas, cada cop més es tracta de dones amb projecte migratori propi, que trenca amb el tòpic que l'arribada de dones marroquines està vinculada a processos de reagrupament familiar.

6. Edat / habitatge / estat civil

Pel que fa a l'edat, només destacar que la immensa majoria es troben en edat laboral. També es manté la mateixa distribució per edats que en anys anteriors. D'altra banda, el 65,6 % viu en família. Tanmateix, la família s'ha d'entendre en un sentit més extens que el de la família nuclear, que és la que impera a la nostra societat. Moltes vegades són les dificultats per aconseguir un habitatge en condicions o les dificultats per fer front al pagament del lloguer o la hipoteca el que els porten a compartir l'habitatge.

Pel que fa a l'estat civil, el 41,3 % de les persones ateses estan casades i el 8 % són parella de fet, davant del 39,8 % que estan solteres. Aquestes dades, conjuntament amb les vinculades a l'habitatge i l'edat, evidencien l'estabilització creixent dels fluxos migratoris al nostre país.

7. Estudis i coneixement de llengües

El 50,1 % de les persones ateses (el 29,4 % són dones) tenen estudis mitjans, professionals o superiors. Malauradament, aquest important potencial social es malbarata, ja que la majoria de les persones estrangeres ocupa llocs de treball de baixa qualificació. A això s'hi sumen les dificultats que tenen aquestes persones per homologar les seves titulacions acadèmiques. Aquesta manca d'homologació comporta moltes vegades dificultats per accedir a cursos de formació ocupacional a persones en atur o optar a ofertes d'ocupació pública.

Pel que fa al coneixement de català i castellà, encara s'observa una gran diferència entre les competències en les dues llengües. Això es deu a l'origen llatinoamericà d'una part molt important dels usuaris, que tenen un bon domini de la llengua castellana, però que, en canvi, mostren importants dificultats en relació amb el català. Tot i això, en els darrers anys s'ha donat un fort increment de les persones que declaren comprendre el català. Això es dona en major mesura entre les dones, ja que moltes d'elles treballen en el servei domèstic o en la cura de persones, cosa que els permet tenir un major contacte amb la llengua catalana.

8. Situació legal

En el 2013 hi ha un lleu increment de la irregularitat respecte a l'any 2012, que representa el 34,5 % del total de persones ateses, tot i que es manté en els nivells dels darrers anys. Aquest lleu increment pot estar vinculat a les dificultats de moltes persones per renovar les seves autoritzacions a causa de la crisi.

Per països de procedència, el Marroc és el primer país en el total de persones en situació irregular (el 11,2 %), seguit de Bolívia (el 9 %), Hondures (el 7 %) i Senegal (5,9 %).

Com ja hem dit en memòries anteriors, en el cas de Marroc hi actuarien dues forces oposades: l'antiguitat i l'estabilització de la població immigrada d'origen marroquí en el nostre país afavoriria la regularitat, però, per altra banda, la proximitat geogràfica afavoriria l'arribada de persones en situació irregular. Tanmateix, també s'hi hauria de sumar la caiguda en la irregularitat de persones que ja tenien els seus papers a causa de la crisi, en ser aquest col·lectiu un dels més afectats per l'atur.

Pel que fa a la situació d'irregularitat de les persones procedents de Bolívia estaria vinculada a la imposició de visat al 2006, que va comportar, a partir del 2009, un gran nombre de consultes sobre arrelament social en portar més de tres anys en situació irregular al nostre país. Això sí, amb les dificultats per trobar un contracte de treball, que és un dels requisits per poder acollir-se a aquest procediment.

Si analitzem l'evolució de la situació legal dels darrers 5 anys, es posaria de manifest una contenció, quant no una clara tendència a la reducció de la irregularitat, en els moments de crisi econòmica, com s'ha pogut constatar des de l'any 2010. Malauradament, l'allargament d'aquesta situació de crisi pot comportar un increment de la irregularitat de persones que no poden renovar les seves autoritzacions per no complir els requisits.

En aquest punt, convé destacar que els efectes negatius –tot i les modificacions de desembre del 2012- del procés d'integració del Règim especial de treballadores de la llar al Règim General de la Seguretat Social, especialment pel que fa a les treballadores fixes discontinües -que realitzaven personalment la seva cotització a la Seguretat social- poden agreujar aquest problema d'irregularitat en no poder complir els requisits exigits en la seva futura renovació de les seves autoritzacions de treball.

9. Situació laboral

Enguany s'ha produït una lleu reducció del nombre de persones que treballen respecte l'any anterior: així s'ha passat del 53,7 % de les persones ateses que treballaven al 2012 al 52,6 % al 2013.

Per sectors, es manté, per quart any consecutiu, la caiguda de l'ocupació de persones estrangeres en el sector de la construcció, un sector altament masculinitzat. La construcció ha passat de ser el segon sector en persones ocupades al 2007 (amb el 20 %) a ser el cinquè al 2013 (amb el 4,7 %). Paral·lelament amb aquesta reducció, s'ha donat un increment del pes del servei domèstic, que passa del 34 % al 2010 al 43,7 % el 2013, un sector amb una presència majoritària de dones. El segon sector és el dels altres serveis, amb un 18,2 %, un altre sector amb una gran presència de dones.

Per tant, podem veure com es confirma que la caiguda d'ocupació afecta més els homes que les dones. El nombre d'homes que no treballa passa del 50,5 % al 2011 al 55 % al 2013 (un 2% més respecte a l'any anterior). Per contra, la caiguda entre les dones és una mica més baixa: del 38,21 % que no treballava al 2011 es passa al 41 % al 2012.

La caiguda d'ocupació afecta especialment el Marroc, que representa el 19,5 % del total de persones que no treballen, seguit de Bolívia (8,5 %), l'Equador (6 %), Colòmbia (5,8 %) i el Senegal (4,5 %).

10. Treball regular / irregular

Durant l'any 2013 s'ha observat una lleu reducció del treball irregular respecte el 2012, que ara representa el 47,9 % del total de les persones que treballen.

El treball irregular afecta especialment el sector del servei domèstic, que ja representa gairebé el 53,2 % del total, i els altres serveis (el 16,2 %), i es redueix a la construcció per la caiguda de l'ocupació. Per tant, afecta especialment les dones.

Per països, afecta especialment Bolívia (14,4 % del total), un col·lectiu altament feminitzat (el 67 % són dones), seguit del Honduras, Marroc i Paraguai.

Si analitzem el comportament dels darrers anys, veiem com després de la important caiguda fruit del procés de regularització extraordinària del 2005 que deixa el treball irregular al 35 % al 2006, es produeix un increment en els anys de

bonança econòmica que arriba al 53,2 % i a partir d'aquí, ja en plena crisi econòmica, aquest percentatge té tendència a reduir-se per la destrucció de l'ocupació.

11. A tall de conclusió

Les dades recollides a la memòria del CITE de l'any 2013 posen de manifest, com les memòries dels darrers anys, els efectes de la crisi econòmica entre les persones immigrades.

Aquests efectes tenen a veure amb les consultes vinculades a l'accés i al manteniment de la regularitat, però també les vinculades a la mobilitat internacional de treballadors, per part de molts treballadors i treballadores – nacionals i estrangers- que cerquen una oportunitat laboral en un país estranger.

És evident que aquestes dades no es poden extrapolar al conjunt de la població estrangera que resideix a Catalunya, ja que es tracta de les persones que hem atès des del nostre servei d'assessorament legal a Catalunya. Tanmateix, pel nombre de persones ateses i la distribució territorial de la nostra xarxa d'oficines sí que podem afirmar que s'acosten a aquesta realitat, i si més no, marquen tendències sobre la situació de la immigració a casa nostra, especialment quan es compara una sèrie ample de memòries.

1. Una realitat migratòria molt més dinàmica

La crisi econòmica que està afectant actualment l'Estat espanyol ha provocat un canvi en el model que regia els fluxos migratoris en els darrers anys, especialment en la darrera etapa de creixement econòmic. En aquest sentit, s'ha passat d'un model basat en l'arribada continuada de població estrangera atreta per la demanda d'un model productiu intensiu en mà d'obra i de baixa productivitat a una situació més complexa en què es donen a la vegada processos d'arribada de nova població estrangera, amb altres de retorn o reemigració, però també d'emigració de població espanyola, nacionalitzada o d'origen.

Aquesta nova situació migratòria marcada per una major complexitat ha comportat que a partir de l'any 2012 augmentés de manera creixent la demanda d'informació sobre la possibilitat de trobar feina en un altre país per part de persones joves nascuts aquí o de persones immigrades.

El Servei de Mobilitat Internacional de Treballadors del Centre d'Informació de Treballadors Estrangers (CITE) facilita tota la informació prèvia necessària perquè la persona que ha pres la decisió de buscar una oportunitat laboral en un altre país la dugui a terme amb qualitat i amb coneixement dels seus drets i de l'entorn social i laboral del país de destinació.

2. La crisi econòmica és darrera de les dificultats de mantenir o accedir a la regularitat administrativa

Les dades de la nostra memòria posen de manifest les dificultats de les persones estrangeres ateses a les nostres oficines per mantenir o accedir a la regularitat com a conseqüència de la crisi econòmica, que fa difícil garantir el requisits per renovar les autoritzacions de treball o residència, o per acollir-se a l'arrelament social, -per manca de cotitzacions a la Seguretat Social, finalització dels subsidis o manca de contracte de treball- amb el efectes que això pot tenir també per al manteniment de la regularitat de les famílies de les persones estrangeres.

És especialment greu la situació de moltes famílies estrangeres reagrupades, que no poden renovar les autoritzacions de tots els membres de la unitat familiar perquè no disposen dels recursos mínims necessaris, cosa que afecta especialment molts nens que estan caient en la irregularitat.

3. Les dificultats de manteniment de la regularitat vinculades al procés integració del Règim especial de les treballadores de la llar al Règim general

En aquest sentit, s'ha de fer un especial èmfasi en la situació de les dones estrangeres ocupades en el servei domèstic, que han vist incrementat el seu pes percentual en relació a l'any anterior, pels efectes del procés d'integració del Règim especial de les treballadores de la llar en el Règim General de la Seguretat Social. Aquest procés d'integració ha afectat especialment les treballadores que s'acollien a la modalitat de fixes discontinues, és a dir que prestaven serveis un nombre reduït d'hores a diferents domicilis i es feien càrrec elles mateixes de donar-se d'alta a la Seguretat Social i pagar les cotitzacions.

Així, tot i les modificacions fetes a finals del 2012, veiem amb preocupació les dificultats que moltes d'aquestes dones estrangeres per mantenir la seva

situació de regularitat arran de les dificultats vinculades als nous criteris per a la seva alta i cotització a la Seguretat Social.

4. Una legislació d'estrangeria ineficaç per gestionar la situació actual

En definitiva, les dades recollides a la memòria posen de manifest els efectes negatius d'una legislació d'estrangeria pensada més per gestionar un fluxos d'entrada en un moment de creixement econòmic, però incapaç de gestionar correctament una situació de crisi de llarga durada.

És aquesta mateixa legislació d'estrangeria la que està darrere dels processos de segregació espacial i d'ocupació d'espais degradats, ja que la concepció de l'habitatge com un dret, que recull la Constitució espanyola per als ciutadans espanyols, esdevé merament un requisit per als ciutadans estrangers pel que fa a la legislació d'estrangeria. Aquesta marginació espacial acaba generant una exclusió social i laboral, en tant que la manca d'un habitatge en condicions impedeix l'accés o el manteniment de la situació de regularitat administrativa.

La política d'immigració de l'Estat espanyol s'ha caracteritzat per una concepció utilitària de la immigració que ha estat vista com un recurs necessari per a donar resposta a la demanda del mercat de treball en un moment de creixement econòmic. Aquesta concepció utilitària ha fet veure la immigració com un recurs a gestionar i no pas com el que són, persones subjectes de drets.

Els tràgics esdeveniments ocorreguts a Ceuta, que han provocat la mort de 15 persones, i la utilització de materials antiavalots per part de la Guàrdia Civil contra unes persones que es trobaven en una situació d'emergència i perill per a les seves vides, són una bona mostra d'aquesta política migratòria de l'Estat espanyol marcada únicament per les actuacions de seguretat i d'ordre públic.

En aquest sentit, és necessari un canvi radical en les polítiques immigratòries a l'Estat espanyol i passar d'una política centrada en el control de fluxos i en una concepció utilitarista de la immigració a una política que graviti sobre els drets de ciutadania. És per això que des de CCOO de Catalunya es reclama a la Delegació del Govern central que promogui les mesures necessàries per flexibilitzar els procediments d'accés i el manteniment de la regularitat administrativa mentre duri l'actual situació de crisi.